

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. I. De Effectibus Charitatis, & Operibus Misericordiæ in Communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

etiam nobis ipsis minus sanctis, quod absurdum est. Quin potius conjunctiores nobis in hac vita magis appetitive amare debemus etiam quoad hoc, ut ipsi non peccent vel damnentur, quam ne id contingat melioribus. Ordo enim dilectionis proximi in hac vita ex conjunctione seu proximitate, & quasi unitate cum nobis ipsis juxta tenorem praecepti divini sumitur; non ex gradu conjunctionis cum Deo nobis ignoto, nec ita nos concernente ex iustione Dei, qui mihi magis conjunctum vult à me ipso magis diligi, quem tamen ipse minus diligit. Hos equidem eatenus magis diligimus, quatenus iis consideratis secundum praesentem iustitiae statum, in quo sunt, debeamus velle majorem gloriam, quam minus bonis, approbando scilicet divinam iustitiam, & in eorum majori sanctitate complacendo; supposito scilicet quod circa hanc rem actus nostrae voluntatis versetur. Non ita tamen, quin donec vita praesens dura, nobis ipsis & propinquiorebus majorem sanctitatem & gloriam juxta ordinem charitatis desiderare & procurare possimus: quod tamen post hanc vitam cessat.

In patria itaque, ubi nimirum non fiat locus crescendi in charitate & beatitudine, ubi cessant omnia pericula, indigentiae seu necessitates, ubi erit certa securitas, & secunda aeternitas, & aeterna citra variationem felicitas, cessabit quoque ratio praemissi ordinis charitatis: qui modo viget, dum est locus crescendi in bonis salutaribus, ac ab iisdem excidendi fre-

quens periculum, adeoque multiplex proximi necessitas: eò quod charitas consequenter dicitur hic potius curandos esse, qui in vita corporali sunt nobiscum conjunctiores ac magis veluti unum, eosque (si opus foret) esse praefereudos. His proinde cessantibus cessabit hujusmodi ordo praefereutiae: ac perspecto quorumlibet Sanctorum gradu sanctitatis & gloriae, fruentes Deo magis ex charitate Dei diligunt eidem conjunctiores, veluti majori amore dignos, ideoque à Deo magis dilectos, ac in sanctitate & gloria excellentiores, eosdemque magis aestimabunt & honorabunt, ac singuli suo beatitudinis promerita gradu erunt contentissimi, de aliorum majori gloria veluti de propria laetantes, eandemque illis, etiam majorem propriam, ex animo desiderantes. Et quamquam beatitudo non excludat alias honestas dilectionis causas, his tamen praevalent ratio diligendi ex majori cum Deo unice dilecto propinquitate desumpta. Ita communiter Doctores. Existimo tamen, quod cum gratia vel gloria non destruat naturam, remaneat ordo modernus charitatis quodammodo in radice seu actu primo, hac ratione, quod si necessitas per impossibile occurreret, qualis modò conjunctior nobis foret praefereendus: quemadmodum etiam D. Thomas q. 26. ar. 13. fatetur beatum eatenus magis diligere se ipsum; quam alium magis beatum, quatenus hunc potius vellet (si per impossibile opus foret) à divino amore & beatitudine excidere, quam se ipsum.

108. An in patria manebit ordo charitatis.

DISPUTATIO DUODECIMA.

De Effectibus Charitatis, Praesertim Eleemosyna & Correctione Fraternali.

QUESTIO I.

De Effectibus Charitatis, & Operibus Misericordiae in Comuni.

1. Sex solent recenseri effectus charitatis.

MISSO actu principali charitatis, qui est dilectio (de quo nil speciale super est dicendum) nec non omnis effectibus charitatis, quatenus ejus actus disponit ad iustitiam, & habitus est forma iustificans seu gratia (de quibus actum est in Tract. de Gratia) de sex effectibus charitatis agit D. Thomas q. 28. usque ad 34. qui sunt gaudium, pax, misericordia (quae sunt effectus interni) beneficentia, eleemosyna, & correctio seu correctio fraternali; quae sunt externi.

Herinc: Sum. Theol. Pars III.

Gaudium est passio consequens amorem: quia enim Deum ex charitate diligimus, de illius bonis sive internis sive externis gaudemus; uti ex amore hominis fit, quod dum bene ei est, gaudeamus. Unde etiam potuisset accenseri tristitia, quae ex amore Dei & odio mali divini nascitur, dum cernimus Deo ejusque honori malum inferri per peccata, juxta illud Psal. 118. Vidi praevariantes & tabescebam.

Pax, quae opponitur seditioni & bello, consistit in consensione appetitus inferioris cum superiore, & utriusque cum voluntate Dei; nec non consensione ordinata cum voluntate proximi. Estque haec absoluta pax, ex interiori (ad quam spectat prior pars) & exteriori (ad quam spectat pars posterior descriptionis) conflata. Unde vera non est pax impiis, dicit Dominus. Isaie 48. Pax impiis defectu consensionis cum Deo & verofucata bono.

bono. Quies enim & consensus in bono apparente fundata, apparet tantum pax est.

3. *Qui charitatis pacem generet.*

Charitas porro pacem generat, quia facit, ut appetitus nostri, inferior scilicet & superior, consentiant, dum utrumque subjicit divinæ voluntati, cui per omnia placere querit; nec non ut consentiant cum voluntate proximi ordinata, amando illum, & bonam optando sicut sibi ipsi. Quia nihilominus perfectissima consensus virium, inferiorum cum superioribus, & utrumque cum Deo non est hujus viæ, idcirco nec perfecta pax interna, qualis erit in patria. Quia etiam supposita ordinata voluntate hominis Deum diligenti, voluntas proximorum non semper est ordinata, fit non semper reperiri plenam cum voluntate proximi concordiam, sed interdum sanctam ex una parte discordiam seu bellum, dum male aliquid volentibus non consentimus. Ex defectu enim veræ charitatis in uno vel utroque nasci solet externa discordia ac bellum.

Non est perfecta in hac vita.

Cur non semper generet pacem cum proximo.

4. *Misericordia unde sic dicta. Ejus descriptio ex Augustino.*

Misericordia sic dicta, quasi faciens miserum cor propter alterius miseriam, describi solet ex Augustino 9. de Civit. c. 5. *Aliena miseria in nostro corde compassio, quâ usque, si possumus, subvenire compellimur.* Quia nihilominus motus internus compassionis seu tristitiæ non convenit Deo vel beatis, in quibus tamen est misericordia, neque etiam exprimit principalem actum, generalius & magis proprie definitur: affectus efficax subveniendi miseriam proximi.

5. *Alia generalior.*

Respicit malum alienum.

Dicitur proximi: quia misericordia proprie loquendo respicit alterum, est quod ad rem spectat, etiam possumus compati & velle subvenire miseriam propriam. Unde dicitur Eccl. 30. *Miserere anima tua placens Deo.* Ubi signanter D. Thomas 9. 30. art. 1. ad 2. ait considerari animam tamquam quid distinctum, cujus malis tollendis debeat suppositum ipsum humanum esse sollicitum.

6. *Involuntarium.*

Qui respiciat malum culpa, passionem Christi & martyrum.

Debetque juxta D. Thomam quæst. 30. art. 1. respicere malum involuntarium: eò quod miser aut compassione dignus dicens non sit, qui nullo modo involuntarie patitur. Est nihilominus culpa aliena objectum misericordiam, in quantum in ea reperitur multiplex ratio involuntarij; quamvis quatenus habet rationem mali voluntarie sit potius objectum justæ indignationis. Pro ut etiam passiones Christi & Martyrum nos movent ad compassionem, quatenus, est simpliciter voluntarie susceptæ sint, tamen adversantur appetitui naturali, nec nisi urgente precepto aliave causâ voluntarie suscipiuntur, sed refugerentur. Idemque est de projectione mercium in mare ex metu navis fragili.

Principalis causa misericordiam est amor: qui sicut bonum proximi querit, sic miseriam subvenire studet. In nobis autem dispositio quedam ad commiserendum est consideratio propriæ infirmitatis & miseriam. Unde variis defectibus & miseriam subiecti v. g. senes, debiles, & tribulati magis compatiuntur alienam miseriam, quam in se quasi experiuntur aut experti sunt. Quam quidem dispositionem ad miserendum Christus in se misericorditer suscepit assumendo nostras miseriam, discens ex iis, quæ passus est, uti obedientiam, sic & misericordiam: Debit enim, juxta Apostolum ad Hebr. 2. per omnia fratribus simulari, ut miseriam fieret.

7. *Causa misericordiam, amor.*

Qui concipit ratio propria miseriam.

Ex laudibus quoque misericordiam Matt. 5. & alibi decantatis, ipsoque lumine rationis patet ipsam esse actum virtutis; uti immisericordia, in Scriptura Jac. 2. & alibi improbat, est non modicum vitium.

8. *Misericordia est actus virtutis.*

Et quidem D. Thomas quæst. 30. art. 3. & alii (& probabile dici posse censet Wiggers ibid.) putant esse virtutem specialem. Sed sine solido fundamento: nam eadem virtus charitatis, sive Theologica, sive moralis erga proximum, quæ principaliter inclinatur ad volendum bonum, etiam inclinatur ad averfionem mali oppositi, ex eodem motivo seu ratione formali. Quemadmodum etiam eadem charitatis virtus inclinatur, eademque bonitas Dei movet ad eadem per dilectionem optanda bona, & averfenda mala opposita per odium peccati aut contritionem: ergo idem cum proportione dicendum est de virtute Misericordiam. Pro cuius rei clariori intellectu.

Adverte malum proximi considerari posse tripliciter. Primo, quatenus est disconveniens naturæ rationali; & sic voluntas illud tollendi spectat ad virtutem merè philosophicam, quæ queritur debita convenientia partium cum toto, & eorum quæ in natura sunt cum ipsa natura, nihil interim curando, an per hoc proximo bene sit, nec ne. Et de hoc non est in præfati sermo. Secundò, quatenus malum proximi repugnat honestati specialis virtutis, v. g. malum ebrietatis temperantiam, malum luxuriæ honestati castitatis, & sic de ceteris. Et hoc quoque modo constat non esse actum specialis virtutis, sed spectare ad varias virtutes, prout malum ipsum opponitur variis virtutibus. Tertio potest malum proximi considerari, quatenus est miseria proximi, ex qua ei male est. Et hic modus ordinariè cadit sub considerationem Christianorum in affectu & operibus misericordiam exercendis; spectatque proximum quatenus sublevandum à miseriam. Dicimus itaque chari-

9. *Amplius idem dicitur considerari tripliciter malum proximi.*

Probatur hoc ipsum.

charitatem ipsam, siue Theologicam, siue naturalem proximi, esse ipsam virtutem misericordiae, vocarique nomine misericordiae, quatenus respicit seu connotat misericordiam proximi, eiusve subleuationem. Et de hoc procedunt praelegata à nobis & probata.

Quibus accedit confirmatio ex auctoritate desumpta: nam Scriptura charitatem obligatoriam proximi inculcans eam regulariter exprimit quasi consistentem in affectu & operibus misericordiae; ut patet 1. Joan. 3. & 4. Jac. 2. Ipseque Christus Luca 10. approbat iudicium legitimum esse proximum incidenti in latrones, utpote qui fecit misericordiam in illum.

10. Confirmatur.

11. Occurritur objectioni ex Apostolo desumpta.

Nec obstat illud ad Coloss. 3. Induite viscera misericordiae, benignitatem &c; cui dein subditur: Super omnia autem haec, charitatem habete. Nam ibi recensentur non tam diversi habitus, quam actus seu opera & exercitia novi hominis, quae sunt affectus & opera misericordiae, benignitatis, humilitatis, modestiae, patientiae, remissionis injuriarum. Super omnia verò perfecta charitatem commendat Apostolus, tanquam vinculum perfectionis, cum alia opera, etsi nonnulla charitatis, possint tamen esse sine charitate perfecta; fierique ex morali charitate erga proximum, vel imperfecta erga Deum.

12. Quid benevolentia.

Benevolentia (de qua inter effectus externos Charitatis primo loco agit D. Thomas quæst. 31.) est ipse actus externus interioris benevolentiae, quo nimirum quis proximo suo benefacit, siue propter Deum, & procedit ex benevolentia seu charitate Theologica, siue propter ipsum proximum ut ei bene fit, & procedit ex dilectione seu amicitia morali proximi. Unde constat non spectare ad distinctam aliquam à ceteris seu speciale virtutem. Al effectus quoque seu operibus misericordiae non distinguitur, si vocis rigorem & phrasim Apostoli ad Hebr. 13. ea comprehendens nomine benevolentiae (ut notat Estius ibidem) spectes (idemque est de opere gratitudinis alteri repensio) per huiusmodi namque quis alteri benefacit. Connotato tamen ab his distinguit illam D. Thomas sup. art. 3. quod benevolentia respiciat bonum amici, non considerando rationem debiti erga proximum, vel eius miseriam.

13. Quenam sint opera misericordiae corporalia.

Effectus porro seu opera externa misericordiae assignari solent in Catechismis, etiam in Romano seu Pij V. Septem corporalia & totidem spiritualia, ad quae cetera facile reducuntur. Priora continentur hoc versu:

Vsuo, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Coligo, Condo.

Hieronymus Sancti Theol. Pars III.

E quibus tria ordinariè vitæ conservandae necessaria sunt, scilicet Cibo, Poto, Tego, id est necessarium alimentum & tegumentum corporis. Rariùs extrema vitæ necessitas occurrit in visitatione infirmorum, redemptione captivorum, hospitio peregrinorum; etsi aliquando id fieri posset, v. g. si visitatione medici, seu alio obsequio, redemptione hominis de captivitate, vel hospitalitate, sit vita infirmi, captivi, vel peregrini servanda. Quae omnia tamen possunt comprehendendi sub eleemosyna; vel ad eam reduci; de qua sola deinceps in particulari agendum.

Sepulturam mortuorum constat esse minus necessariam; ideoque omittitur à Christo Mart. 25; vel quia apud Iudaeos non erat periculum defectus; quin potius excessus in pompa funeris seu sepulturae. Quem suo tempore vigentem (viget & hodie frequenter, ut magis interdum abundet superba vanitas, quam charitas) redarguit Chrysostomus Homilia 84. in Iohannem.

14. Sepultura officium cur à Christo omissum.

Excessum reprehendit Chrysostomus.

Alioquin quod corpus donari honestè sepulturæ sit opus pium, constans est apud omnes, & patet ex Tobia 12. ubi Tobias senior propter hoc laudatur. Et Matth. 26. laudatur Magdalena, quod praevenit Christi corpus ungere in sepulturam.

Esse alioquin opus pium ostenditur.

Quod etiam specialiter sit opus misericordiae, similiter constat apud omnes, & probatur ex 2. Reg. 2. Benedicti (inquit David ad viros Jabes Galaad) vos à Domino; qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum. Ratio est: quia honor corporis redundat in animam, censeturque morali aestimatione quaedam miseria & malum defuncti, si officium sepulturae corporis negligatur; adeoque illud curare est opus misericordiae. Unde extant plures Sanctorum apparitiones, & aliorum hominum ultimæ voluntates, qui sua corpora decenter sepeliri voluerunt. Deum quoque 3. Reg. 13. punivit, utique malum seu miseriam intendendo, Prophetam inobedientem per hoc, quod corpus eius non poneretur in sepulchro Patrum suorum. Speciales quoque malefactores solent in poenam (quæ non modica censetur) privari sepulturâ. Estque etiam in iure Canonico poena privationis Ecclesiasticae sepulturae quibusdam inflicta. In qua specialiter concurrunt suffragia, quibus juvantur animæ fidelium in locis sacris sepultorum.

15. Immo & opus misericordiae.

Quod verò Augustinus l. de Cura pro mortuis cap. 2. scribit, sepulturam non esse mortuorum subsidium, sed magis vivorum solatium; eatenus verum est, quatenus à sepultura non depedet praesens salus aut consolatio

16. Mens Augustini exponitur.

consolatio animarum (in quam potius cedunt suffragia; quæ fiunt in sepulturis vel extra illas pro animabus) & quatenus ex honesta sepultura accedere solet amicis quædam solatii complacentia. Non negat tamen, quin sepultura spectet ad bonum quoddam hominum, & quasi temporale adhuc bonum defunctorum.

17. *Quæ sint opera misericordie spiritualia.*

Opera misericordie spiritualia hoc versu comprehenduntur:

Consulo, Castiga, Solare, Remitte, Fer, Ora.

Ubi (ut notat D. Thomas qu. 32. a. 2.) sub *Consulo* comprehenditur consilium præbere, & docere; ut septenarius numerus habeatur. De quibus, exceptâ correptione fraternâ, non est specialis difficultas, quæ suis locis non tractetur, aut ex dicendis de correptione fraterna constare possit. Proinde de hac sola, quæ est quædam eleëmolya spiritualis, & primò de eleëmolya corporali, agendum restat.

QUÆSTIO II.

Quid Eleëmolya, cujus Utilitatis, Qui eam dare possunt, & Quibus?

18. *Quid eleëmolya.*

Eleëmolya tam in vulgari sermone, quam in sacris litteris, sumi solet pro objecto operis misericordie, seu pro ipsa re quæ datur indigenti, ut ejus miseria corporalis sublevetur. Hic autem accipitur pro datione talis rei, sive pro sublevatione talis miserie, sive opere alienam corporalem indigentiam sublevante. Estque aded actus externus imperatus ab interno misericordie, eique proprius. Quamvis etiam possit imperari à virtute penitentie, quatenus adhibetur ad satisfaciendum pro peccatis, aut aliquâ aliâ. Quod quidem opus Scriptura & Patres mirificè extollunt. *Tobia 4. Eleëmolya ab omni peccato, & à morte liberat. Eccli. 3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmolya respicit peccata.* Et alibi. Plura Scripturæ & Patrum testimonia seu encomia (quæ videri possunt apud *Valentia d. 3. quæst. 9. p. 4.*) cõacervare in re obvia videtur superfluum.

Est actus externus misericordie.

Cujus exortus in Scripturis & Patribus insignia Encomia.

19. *Non potest salutare habentem in peccatis seu sine penitentia.*

Non prodest tamen eleëmolya ad justitiam & salutem, quamdiu quis in peccatis affectu versetur, ut fides docet, & inculcat *Augustinus Enchiridii c. 77.* Patetque ex Apostolo *1. ad Cor. 13.* *Esti distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas &c. Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Penitentia quoque, propositumque desistendi à peccatis semper fuit necessarium omnibus ad justitiam. Unde hæreticum est dicere (quod olim quoddam dixisse refert *Augustinus 21. de*

Civit. 22.) quòd eleëmolyarii, etsi in peccatis perseverent, non damnentur, aut certè post aliquod tempus à damnatione liberentur. Nam univèrsis non observantibus divina mandata, sed extra statum gratiæ (qui prærequirit desistentiam à peccatis & penitentiam) perseverantibus, juxta fidem restat certa damnatio, à qua non est locus liberationi.

Nec obstat, quòd eleëmolya quasi per se sufficiens videatur tribui emundatio à peccatis *Luca 11. Verumtamen quod superest, date eleëmolyam: & ecce omnia munda sunt vobis.* Nam (ommissis varijs expositionibus) Christus Pharisæos, quos tamquam rapinâ & iniquitate plenos redarguerat, ad spem excitans, significat, superesse hoc remedium, seu summam rei consistere in hoc, quòd à rapinis desistentes, & rapta restituentes (quod utique dationi eleëmolya præsupponitur, & in exemplo Zachæi publicani liquidò patet) dent eleëmolyam de eo quod superfluit, sicque eos mundos fore, ab iniquitate scilicet; non exclusâ tamen penitentia, quam fides & eleëmolya impetrat.

20. *Exponitur illud Luca 11. Date Eleëmolyam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

Habet itaque eleëmolya ex motione Spiritus S. procedens juxta Scripturam vim extinguendi peccata, non quidem immediate instar Sacramenti penitentie (uti apud omnes Catholicos indubitatum est, cum non sit usum ex septem Sacramentis, minis Sacramentum mortuorum) sed mediate, quatenus penitentiam impetrat: habet enim specialem quandam vim & energiam impetrandi auxilia specialia, seu abundantiora gratiæ, quibus peccator facile possit (nisi malitiâ speciali obice ponat) ad penitentiam & peccatorum remissionem pervenire: etsi non semper & infallibiliter concedatur gratia efficax, & sequatur effectus. Quod sufficit ad generales locutiones Scripturæ & Patrum: sæpe enim generaliter seu indefinitè aliquid attribuitur, quod ut plurimum sequitur, & ex se sequi natum est, nisi aliunde impediatur.

21. *Eleëmolya extinguit peccata mediante penitentia, quam impetrat spiritus.*

Congruentia verò est, quòd misericordia singulariter moveat ad misericordiam, eamque mereatur. Unde *Matth. 5.* dicitur: *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Præterea Deus ipse quasi sibi factam reputat misericordiam exhibitam egeno, adeoque specialiter inclinatur ad recompensam spiritualem; juxta illud *Proverb. 19. Pœneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Huc etiam faciunt preces & suspicia pauperum ad Deum benefacientibus: quorum clamorem Deus exaudit, uti è contra maledictiones pauperum contra immisericos. Unde *Eccli. 29.* dicitur: *Conclude eleëmolyam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit (partim quatenus ipsa vim, habet fortissimè provocandi divinam misericordiam, partim*

22. *Id est, ex oratione græntia specialis.*